

BISERICA și ȘCOLA.

Fóia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr. e jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

La deschiderea sinódelor eparchiale.

Au contribuit mult activitatea dezvoltată de sinódele celor trei eparchii ale metropoliei noastre la dezvoltarea și înaintarea afacerilor bisericesci, școlare și fundaționale. Și organismele acestor trei centre de cultură funcționează astăzi cu bun succes la dezvoltarea culturală a poporului nostru. Această succésă funcționare este pentru noi garanță deplină, că biserica noastră, clerul și poporul credincios va fi la înălțimea misiunii și în timpul și în grelele împrejurări ale vieții de astăzi. Și sfânta noastră biserică va face de sigur un însemnat pas înainte în dezvoltarea culturală a poporului credincios, prin sinódele eparchiale, cari se întrunesc astăzi. Avem astăzi practică de ajuns în viața noastră constituțională bisericească, pentru ca să putem da o bună și nimerită soluțiune cesiunilor mari ale sfintei noastre biserici și ale poporului credincios.

Amintind de această garanță nu putem retăce pre de altă parte împrejurarea, că aceste venerabile corporațiuni au se lupte chiar astăzi cu o însemnată greutate. Simțul de pietate creștină, pentru a cărui alimentare și dezvoltare se întrunesc și lucrăză propriaminte toate forurile și corporațiunile bisericesci, are și astăzi mulți dușmani. Biserica Domnului este astăzi în o aprigă luptă cu o tendință a „lumii“ de a-se emancipa de doctrinele evangheliei Domnului. Tendința acesta la noi, la poporul nostru, mulțămită lui Dumnezeu, nu s'a arătat până acum nici pre departe în măsura, în care ea se arată în alte părți; dar după ce ea faptice esistă în lume nu o putem trece cu vederea. De altcum această tendință nu este nici decât nouă. Ea a esistat dela începutul vieții creștine; și cu ea pórta luptă creș-

tinismul dela început până în ziua de astăzi. Armele, cu cari lucră din a sa parte această tendință astăzi, așa ni-se pare nouă, sunt mai puternice, decât în trecut. Astăzi lumea, carea reprezintă tendința, de carea vorbim, este mai istéță și mai dibace întru a făuri și înventa forme, prin cari se ascundă intențiunile și pornirile ei greșite, și se-le-dea aparința de adevăr. Și este fapt, că este foarte greu a lupta cu această tendință.

Cu toate acestea, așa credem, că nu greșim, când constatăm, că precum Dumnezeu a voit, ca biserica Sa să iésă biruitoare până în ziua de astăzi din lupta ei nentreruptă cu tot soiul de necazuri, tocma așa va ieși și din lupta cu tendința lumii, de carea vorbim, dacă vom păși și vom rămăne în continuitatea dezvoltării sfintei noastre biserici. În dezvoltarea istorică a bisericii constatăm adecă, că atunci când biserica a avut să tréca prin timpuri și împrejurări grele, totdeuna a dezvoltat destulă tăria și putere de viață. Biserica s'a susținut și dezvoltat totdeuna prin propriile ei forțe. Pre acest teren și în această direcțiune lucrăză biserica și astăzi; ér organele, prin cari se arată, și esprimă această lucrare, sânt adunările noastre bisericesci. Dacă în aceste adunări bisericesci se va vedé din an în an dominând în măsură tot mai mare spiritual și direcțiunea bisericeii: pacea, lucrul, iubirea de Dumnezeu, iubirea față de noi însine și iubirea față de deaprópele: atunci este cu neputință, ca să-nu întărim, și să nu contribuim đilnic la întărirea și alimentarea simțului de pietate creștină al poporului.

Nu esistă în lume nici un organism cu viață, nici fisic, nici social, nici moral, carele să nu aibă să lupte cu o sută și o mii de dușmani. Și sunt

organisme, cari trăiesc, și cari tăbărăsc, și dispar în lupta lor cu dușmanii, ce îi încunjură; ér viéța séu mórtea acestor organisme depinde dela puterea lor de resistință și viéță. Puterea de resistință și viéță a bisericii Domnului s'a constatat pre deplin în decursul celor nouéspredece veacuri ale erei creștine. Biserica Domnului este instituțiune vecinică; și vecinicia acestei sfinte și dumneđiesci instituțiuni consistă în vecinicile ei principii de viéță și desvoltare.

Inspirate de aceste dumneđiesci principii au lucrat totdeauna sínódele nóstre eparchiali. Și asemănând starea de astăzi a sfintei nóste biserici cu starea de înainte de anul 1870, vom constata în toate trei eparchiale însemnate progrese nu numai în ceea ce privesce organismele eparchielor ca atari; ci la inițiativa eparchielor s'au făcut însemnate îmbunătățiri și în parochii și în protopresviterate.

Ceștiunile de cultură sunt însă, și rămân totdeauna cestiuni deschise, cestiuni cari în conformitate cu tendința omului spre progres totdeauna reclaméază noué și noué îmbunătățiri.

Aceste îmbunătățiri le reclamă după timp împrejurările, dar la noi le reclamă cu deosebire faptul, că suntem o biserică și un popor, carele nu din vina noastră am pășit și am potut păși numai de curénd pre terenul desvoltării nóstre culturale.

Avem multe de făcut mai cu seamă în parochie mai sêrace, unde poporul nostru din propriile sale puteri nu este în stare, seau nu are până acum destulă îndemânare spre a desvolta și ridica organismul bisericii și șcôlei la acel nivel, carele sê poté satisface tuturor trebuințelor. Vom trece însă, și vom poté trece de sigur și preste acest stadiu, dacă Dumneđeu va ajuta sínódelor nóstre eparchiale și în genere organismului sfintei nóstre biserici a face din an în an tot mai mult și în acéstă direcțiune.

Totul depinde dela modul, în carele se va lucra, și se va poté lucra de organismul bisericeii nóstre, pentru ca prin conclusele lor și prin direcțiunea, ce o vor da mersului desvoltării culturale a poporului, — cât și cu ce succes vor poté contribui la desvoltarea simțului de pietate creștinéscă.

Un popor inspirat în mesură deplină de credința în Dumneđeu, află totdeauna calea și mijlócele pentru întărirea și înaintarea sa.

Psichologia sensurilor.

[Continuare si fine.]

Dacă vibrațiunile se succed regulat în intervale periodice, prin ele se produc senzațiuni de sonuri și tonuri. Dacă însă succesiunea vibrărilor e neregulată, din ele rezultă senzațiuni confuze de zgomote și sunuri. Dintre toate modificările sunetelor cele mai însemnate sunt sunurile limbei omenești și tonurile musicale.

Tonul este un sunet simplu, ce se produce prin vibrațiuni cu perioadă deplin egală. Sunetele rezultă din combinarea mai multor tonuri singulare, a căror numeri de vibrațiune sunt multipli comuni ai unui ton fundamental. Părțile constitutive ale unui sunet se numesc tonuri parțiale. Tonurile mai înalte, cari se raportéază la același ton fundamental, se numesc tonurile superioare ale acestuia. Tonurile, cari le dau instrumentele musicale, toate sunt nu tonuri simple, ci tonuri compuse în modul susamintit.

Organul auzului propagă cu deosebire numai astfel de vibrațiuni, cari posed amplitudine paralelă cu direcțiunea longitudinală a tubului extern, și cari prin urmare cad vertical pe timpană. Aceste vibrațiuni pun apoi în mișcare, asemenea vibrătore, sistema osuțelor auzului, precum și fluidul labirintului. Helmholtz a constatat, că organul auzului este capabil de a aduce la conștiința noastră simultan diferite sunete separate unele de altele. Mai înainte se credea, că toate fibrele primitive ale nervului acustic sunt în tot timpul în una și aceeași stare de excitațiune, cercetările mai noue însă au demonstrat, că senzațiunile tonurilor, cari în privirea înălțimei difer unele de altele, se mijlocesc prin fibre diferite. A cordarea acestor fibre este diferită, corespundénd unei succesiuni regulate a tonurilor după gama musicală. Cu fibrele Cortiane stau în legătură capetele nervului acustic. Prin un anumit sunet, carele străbate până la claviatura Cortiană, numai acele fibre se vor pune în vibrațiune, a căror acordare corespunde tonurilor parțiale a acelui sunet. E probabil, că fiesce-care ton musical își are participarea sa deosebită pe organul Cortian. De-aici vine apoi, că tonuri simultane se pot percipiá prin sensul auzului separate unele de altele. Cunoștiința despre direcțiunea și distanța, ce pare a-se distinge după cum sunetul este mai intensiv sau mai debil, în realitate nu se câștigă prin sensul auzului, ci prin simțirile musculare. Numai indirect se cunoște distanța prin auz.

Mijlocind senzațiunile despre sunete, auzul este, se poté dice, sensul cel mai apropiat de viéța psihică a omului.

6) Senzațiunile gustului și ale mirosului.

Aceste senzațiuni se produc prin reacțiuni chemice. Gustul se raportéază la materii fluide, ér mirosul la materii aeri.

În organele gustului și ale mirosului pelea de pre suprafața corpului ni-se prezintă ca o peliță mucosă-umedă, carea face posibilă dizolvarea materiilor gustușe și mirușitoare, și astfel mijlocește influențarea chimică a acelor materii asupra capetelor periferice ale nervilor respectivi.

Membrana sau pelița limbei în privirea organizației sale se asemănă cu membrana stomacului. De-aici vine, că substanțele, pe cari numita membrană le percipiă ca gustușe, sunt și pentru stomac digerabile și nutritore.

Sensațiunile gustului în totdeauna, ér cele ale mirosului uneori sunt imbinatè cu sensațiuni tactile de ale limbei și membranei nasului, și încă imbinatè atât de intim, încât la unele din aceste sensațiuni este dificil, ba adesea chiar imposibil de a izolá aceea parte, carea se póte considerá ca și calitate pur gustativă sau olfactivă. În cât privește sensațiunile gustului, putem distinge șése calități, și anume: acru, dulce, amar, sărat, metalic și alcalic. Aceste sensațiuni obvin și amestecate unele cu altele în cele mai diferite moduri.

Sensațiuni pur gustative ar fi numai aceste douè: dulce și amar. La cele de sărat, acru, astringent, afară de gust mai conlucră și sensațiunile tactile.

Nu se póte presupune, că există căi specifice de percipiare și conducere pentru diferitele impresiuni gustative, căci precum ne demonstrá fisiologia, în părțile cele mai sensibile ale limbei, în spațiul cel mai mic, diferitele calități ale gustului se percipiă distincte unele de altele. Cu multă probabilitate putem însè afirma, că diferitele specii de materii gustușe produc în organele gustului diferite forme de excitațiune.

Sensațiunile mirosului se produc prin impresiunile, ce vaporii corpurilor fac, prin descompunerea lor chimică, venind în atingere cu umiditatea și membrane. Materiile, cari impresionează acest sens, sunt numai în formă de gazuri, și tóte au mare sfinitate pentru oxigen, cu care se combină în interiorul nasului, pentru a-se putè produce sensațiuni olfactive. Dacă oxigenul lipsese, sensațiuni de ale mirosului nu se produc.

Cunoscința ce o avem despre sensațiunile olfactive este fôrte defectușă. Numèrul sensațiunilor aici se pare a fi fôrte mare, și cu tóte aceste diferitele calități nu-se pot aduce în raport determinat unele cu altele. De aci vine, că în vorbire nu posedem termeni de sine statători pentru sensațiunile diferite ale mirosului, ci suntem avisați de a-le numi după diversele materii, dela cari ele emană. Aceste materii sunt înse în totdeauna gazuri s'au vaporii. Substanțele solide ori fluide au miros numai dacă vaporiză, și atunci intensitatea sensațiunilor ol-

factive se modifică parte după cantitatea evaporării, parte după puterea proprie a materiilor de a influența asupra nervilor mirositori. Dintre tóte gazurile probabil numai aerul atmosferic și părțile sale constitutive sunt totalmente fără miros.

Încercarea de a clasificá calitățile olfactive, nu succede. Diferitele mirosuri cel mult se pot grupa după asemănarea lor. S'a constatat însè, că substanțele, cari în privința chimică au ceva afinitate unele cu altele, provócă și sensațiuni asemenate. Excepțiune dela această regulă se póte observa numai în casuri, când sensațiunile mirosului se combină cu excitațiune gustative ori tactile ale membranei.

Sensibilitatea nervilor olfactori este fôrte mare. Mirosul este capabil de a percipiá o cantitate de excitațiune cât de mică. Și e de observat, că dintre tóte sensațiunile nici unele nu exercită influență atât de penetrantă asupra organismului nostru, ca tocmai sensațiunile olfactive.

La animale acest sens este cu mult mai ager decât la om. Prin miros instinctul animalic se conduce la aflarea nutrimentului priincios, precum și la distingerea ființelor ce le sunt amice ori dușmane.

Atât gustul cât și mirosul pot sè producă în om plăcere ori neplăcere, înse din domeniul lor este eschis elementul estetic.

După-ce nervii mirosului și ai gustului în întinderea lor în multe locuri sunt fôrte apropiați de nervii simțirei proprii și de cei tactili, ba fisiologiei nici până aci nu i-a succés de a constată, dacă într'adevăr există nervi specifici pentru gust, este ușor a înțelege, pentru-ce sensațiunile olfactive și gustative sunt fôrte adesea însoțite de simțiri comune tactile și termice. Tot din această cauză este deficil de a distinge calitatea pură a sensațiunilor mirosului și gustului, și ele în totdeauna au în sine ceva subiectiv. Una și aceeași substanță pentru un individ póte să aibă miros sau gust plăcut, pentru altul înse neplăcut sau chiar respingător.

7) Sensațiunile vederii.

Prin sensul vederii se produc sensațiuni despre lumină și colorii. Subnumirea de „lumină“ este de a-se înțelege nu numai sensațiunea vizuală ca atare, ci totodată și cauza ei obiectivă.

Organul, prin care se mijlocește aceste sensațiuni, este ochiul, partea relativ cea mai de sine stătătoare a corpului. Ochiul e compus din mai multe substanțe transparente, cari după diferitele lor curbături, forméză o sistemă de linii optice, înse fără centralizațiune perfectă. Partea principală a ochiului este retina, țesută din fibrele nervului optic, carele pléacă din creier și ajungând în ochiu, își extinde capétul său periferic în formă de membrană. Retina învêlesce interiorul ochiului, și se excită prin vibra-

țiunile unui mediu imponderabil, numit „eter.“ Din contactul retinei cu aceste excitațiuni, se produce afecțiunea nervoasă, carea se transportă pe nervul optic până la mezocefal. Aci se produc apoi senzațiunile despre lumină și colori.

Tóte rațele luminei, cari venind dela un punct vizibil, întră în ochiu, la vederea normală, se împreună în un punct al retinei, așa încât pe această se desemneză icóna obiectului în miniatură. Inse liniile de vedere ale diferitelor puncte înainte de a ajunge la retină se strătaie unele pe altele într'un anumit punct, de-aceea icóna ce se proiecteză pe retină este în poziție întórsă.

Sub microscop descoperim, că retina are o constituțiune fórté compusă. Ea este alcătuită din vreo deuce pături diferite, dintre cari cea penultimă este „pătura bastonașelor,“ care e acoperită de un strat de pigment. După cele mai noue cercetări, excitațiunile produse în retină prin rațele luminei este un proces fotochemic. Așa dar iritamentul optic, înainte de a influența asupra bastonașelor, se transformeză în o acțiune chimică. Icónă obiectelor pe retină se produce, intocmai ca și la fotografie, pe cale chimică.

La impresiunile optice deosebim doué momente, și anume intensitatea și colórea luminei. Cea dintăiu atěrnă dela amplitudinea, éra doua dela numărul vibrațiunilor eterice. După-cum demonstră fisică, colórea provine dela frangibilitatea rațelor luminei. Lumina albă se póte descompune în următoarele colori prismatice: roșu, portocaliu, galben, verde, vėnėt și violet. Rațele roșii posed frangibilitate mai mică, din contră cele violete mai mare. Spectrul colorilor corespunde gamei tonurilor muzicale. Până când inse înalțimea tonului ne vine la cunoscentă în mod subiectiv, și urcării înalțimei tonurilor îi corespunde potențarea senzațiunilor după legea psihofisică: până-atunci prin senzațiunile, ce se produc prin lumina roșie și violetă, indică limitele sensibilității cromatice a omului. Roșul și violetul, stând la marginile externe ale spectrului solar, ne dau amestecate colórea purpurie. Aceste doué colori se raporteză una cătră alta ca și doué colori spectrale învecinate. Ee-aci se vede, că seria colorilor nu-se póte representa prin o linie dréptă, ca scara tonurilor, ci prin o linie curbată, a cărei capete se apropie unele de altele, adecă ca o curbă închisă, carea se póte numi; cercul colorilor. După-ce diferitele colori în spectrul solar nu ocupă distanță egală, în cercul colorilor asemenea li vor corespunde arcuri sau sectori inegali.

Suprafețele sectorilor se determină prin numărul nuanțelor, ce se pot observa la colórea respectivă. Numărul nuanțelor este mai mare la galben și vėnėt, mai mic inse la roșu și violet.

Între colorile simple sunt unele, cari se disting prin aceea, că posed óre-care caracter de-sine stătător, pre când cele-lalte se pot privi numai ca grade de tranșiune. Aceste se numesc colori principale și sunt trei: roșu, galben, vėnėt. E de observat inse, că ochiul nu e capabil de a analiza, dacă cutare colóre este homogenă sau amestecată, căci senzațiunea luminei este în totdeuna calitativmente simplă.

Modul, cum aficiéză rațele luminei bastonașele retinei, după starea de ađi a fiziologiei nervilor, încă nu e cunoscut pe deplin. F e c h n e r afirmă, că funcțiunea nervilor provocată prin iritamente optice, este de a-se cugeta ca și un proces de vibrațiune. Y o u n g susține hipoteza, că pe retină sunt părți susceptibile pentru anumite colori, și anume deosebite fibre sensibile pentru roșu, altele pentru verde, și altele pentru violet.

Unii ómeni nu pot distinge colorile spectrale, fie total ori în parte. Acest defect al vederii se đice a c r o m a t o p s i e. Causa probabilă a acromatopsiei totale ar fi, că retină nu posed decât numai un fel de fibre nervóse pentru percipiarea colorilor.

La acromatopsia parțială lipsesc póte numai unele din bastonașe, din a căror funcțiune combinată resultă diferitele colori.

În seria animalelor sensibilitatea pentru colori se urcă gradat până la om. Unii susțin, că omul în genere la început se nu fi distins tóte colorile spectrului solar, ci numai încetul cu încetul s'a învățat a-le cunosce, după-ce și-a înmulțit experiențele, și și-a agerit sensibilitatea optică, prin exerciții continue.

Aprețierile nóstre despre figura, situațiunea, starea și mișcarea obiectelor în spațiu atěrnă nu numai dela vedere, ci și dela simțirile musculare, ce se provócă prin mișcările ochilor. Putem afirma, că simțirile musculare pentru orientarea vederii în spațiu sunt hotărítóre. Ochiul trebuie să-se incline, pentru-ca cutare punct al retinei situat mai adânc, să póta ajunge la pozițiunea vederii clare.

Ce atinge vederea simplă cu amėndoi ochi deodată, este de observat, că aceea se póte întempla numai atunci, când icónele unuia și aceluiași punct din spațiu se desemneză pe retinele ambilor ochi în locuri corespondente adecă în locuri, cari pe sferoidele ochilor posed lungime și lățime egală. Reducerea duor iritamente retinale corespondente la unul și același punct din spațiu, resultă firesce din îndătinare.

Sensul vederii, sensul cel mai superior al omului, se distinge de celelalte, căci dintre senzațiunile, ce se produc în consciență, cele mai multe se mijlocesc prin el. Sfera vederii este cu mult mai mare decât Sfera tuturor celorlalte sensuri, și senzațiunile

visuale sunt dintre toate cele mai clare. Prin sensul vederii se prezintă conștiinței noastre miracolele și frumusețile naturii și ale artei.

Arad, în 2 April st. n. 1893.

Dr. P. Pipos.

Adunarea generală

a reuniunii districtuale a învățătorilor gr. or. români din protopresbiteratele aparținătoare la jurisdicțiunea consistoriului eparchial aradan.

S'a ținut Joi și Vineria trecută în sala mare a seminarului diecesan din Arad sub presidiul dlui profesor preparandial Teodor Ceonțea și a pertractat și rezolvit toate punctele luate în programă. Adunarea a fost foarte bine cercetată de dnii învățători, ér din voluminosul raport al comitetului, pre cum și din desbaterile și disertațiunile ținute cu această ocaziune ne-am convins, că corpul nostru învățătoresc lucrăază și desvóltă multă activitate pre terenul educațiunii și instrucțiunii.

Impresiunea, cu carea ne-am despărțit din această adunare, este, că ea a fost o adevărată școlă practică, în carea dnii învățători au venit, ca să-și espună unul altuia esperiințele câștigate pre terenul educațiunii și instrucțiunii.

Lucrul acesta este de o deosebită importanță pentru viitoriul școlilor noastre elementare, — pentru că pre de o parte vom ajunge la o uniformitate în metod, ér pre de altă parte se deschide învățătorilor un frumos teren de emulațiune, de gândire și scrutare și în genere de înaintare pre terenul cel mănos al învățământului poporal.

Acest spirit de înaintare și studiu continuu l'am vădút dominând în decursul ședințelor ținute, — așa încât putem constata, că învățătorii nostri fac și lucrăază cu zel și diligență pentru a puté satisface tot cu mai mult succes grelei lor misiuni întru desvóltarea culturală a poporului nostru.

Noul comitet s'a constituit astfel: Președinte: Teodor Ceonțea profesor, vice-președinte: Dr. Petru Pipos profesor, secretariu I: Nicolae Ștefu, secretariu al II-lea: Iosif Moldovanu, bibliotecariu: Mihaiu Olteanu, casariu: Valeriu Magdu, controlor: Dimitriu Romanu junior — Membrii în comitet: Augustin Hamsea, Ioan Ilica, Ioan Vancu, Protasiu Givulescu, Ioan Eftici, Ioan Ardeleanu, Dimitrie Romanu sen., Samson Lugoșianu, Emilia Ciorogariu, Ioan Bogdanu, Iuliu Groșoreanu și Mihaiu Chicin.

În cele ce urmăază publicăm „Cuvântul de deschidere,” rostit de Domnul profesor Teodor Ceonțea, președinte.

Onorată adunare generală!

Onorați Domni și frați!

Învățății vechimei atribuiiau lumea și toate schimbările dintrênsa la patru factori principali, cari erau:

pământul adecă materia, aerul, apa și focul. Dênșii erau de convingerea, că cu cât vor conlucra mai multe din aceste părți principale, cu atâta vor crea un product mai de valóre. Pământul aerul și apa însé cu timpul au fost róduse și numite cu tot dreptul simpluminte materie, ér focul recunoscut de un fanomen, ce provine din căldură. Asupra materiei acum s'au făcut fel și fel de studii, dari în fine omenimea a trebuit să se mulțumescă a constata, că materia esistă în 67 forme cunoscute sub numirea de elemente chemice, din cari forme originali se compun în nenumărate moduri alte forme noue și ér noue, dar mai toate sub înfluința căldurii. S'au făcut apoi studii adênici și asupra căldurii, dar până astăzi nime nu pôte înregistra alt rêsultat, de cât se considere căldura de o forță, ce rêsultă din vibrațiune, ca și lumina, electricitatea, magnetismul și sunetul. Acésta se înțelege așa, că corpul, despre care dicem că are căldură, se află într'un fel de tremurare foarte repede, vibrăază foarte des, și vibrațiunile acele străplântându-se prin aether până la nervii nostri motori, produc în noi o simțițiune plăcută, adecă ne încăldesc. — Dar de unde a ajuns corpul acela în tremurare sau vibrațiune? — Aici On. DD. și frați! se topesc aripile celei mai încordate fantasii și omul, rentornându-se întru ale sale, se mulțumesc cu sine și cu cele ce stau cu dênșul în óreși-care legătură și, admirând grandiositatea infinitului, vrênd-nevrênd recunósce necesitatea esistenței unei ființe supreme, din care emanăză toate.

Cuprinși de o pietate adênică față de acea ființă aflăm, că nici nu este de lipsă a concede sburdalnicei fantasii așa escursiuni imaginare, căci omul retras în sine, vede chiar în microcosmosul său, ceea-ce a vădút în nesfîrșitul macrocosmos. Și acest microcosmos este compus din două părți principale, adecă din materia și încă din una, care într'un mod sau altul pôte fi considerată, ca și eflusul unor vibrațiuni, și care ne-am îndătinat a o numi spirit.

Cu materia și cu căldura de o parte se ocupă naturalistul, ér de alta parte cu materia și cu spiritul se ocupă psihologul. Și precum naturalistul scrutăază cu entusiasism lumea cea mare, sau macrocosmosul, și raporturile multifarii dintre nenumerații medulari ai acestuia; chiar așa face și psihologul cu ființa omenescă, cu microcosmosul acesta, pe cari toți învățății moderni lu-numesc enigma creatorelui.

Naturalistul cunósce materia și forțele, ce lucrăază dintrênsa, potențéază după trebuință pre un rãport, sau pe celalalt, sumisând sau desmembrând mai multe părțile materiale; cu un cuvânt el este în felul sên stêpân aici preste creaturile Domnului; dênșul înțelegênd grandioasa tehnică a creatoriului se simțesce fericit, căci l'a învrednicit Dumnedéu să înțelégă ceva din preainalta lui înțelepciune!

Psihologul în micul său cerc de activitate face

așiderea; și densusl studieză mai întâiu materialul ființei omenesci și raporturile dintre acest material și forțele fizice emanate din materie. Dar, decât lumea supusă cercetărilor sale este restrînsă în privința spațiului, ea este abundanță în alta privință; această lume deschide psihologului nou teren, și încă înfinit, de scrutare asupra forțelor noue, ce provin din conlucrarea împreună a atomilor materiali și a forțelor fizice eșite din partea materială. Eflusul acestei acțiuni complicate dar impunătoare este D-lor și fraților spiritul, a cărui esistență o poate nega dora numai acela, carele ar voi să se nege pre sine însuși.

Precum la întrebarea despre originea căldurei n'am potut răspunde esențial, ci numai ne-am mulțumit a constata esistența ei și apoi a admira pre acela, carele a compus lucrurile ca să pótă încălzi, etc.; astfel ne aflăm și acum strîmtorați și nu putem da alta soluțiune întrebării după definițiunea spiritului, de cât constatăm că esistă și că este acel întreg, prin carele omul devine ceea-ce este, adecă om și stăpân preste celealalte creaturi ale lui Dumneșeu.

Spiritul încă-și are agenții săi, și dela agilitatea acestora aternă fără indoelă și valorea intrinsecă a ființei omenesci; căci precum pot fi promovate forțele naturei și de aici și rezultatele dintre ele și materie, astfelu pot fi nutrite sau adăpate și forțele spiritului, prin urmare înă țată și valorea omului. Și decât naturalistul simțesce fericire, potend străbate în tainele laboratorului ceresc; atunci câtă fericire va umplé inima psihologului când vede, că sub nemijlocita sa influință s'au potențat agenții spirituali ai ființei șiesi concređută! Da D-lor și fraților! fericire însemnază a vedé, cum se desvóltă din nimica o ființă înaintea noastră, și cum se aventă de îndrăsné spre câmpiile eterice, ca să-și căștigel hrana prin parcul cël îmbelșugat al nemorii!

Și cine e psihologul poporului român, cine este omul, carele-și sacrifică eul său, pentru ca să potenteze agenții spirituali, decât nu acela, căruia i-este concređută școla română?! DV. Domnilor și fraților sunteți aceia cari, studiând neîncetat pre om dintr'amendoue punctele de vedere, vă nisuiți đilnic a mijloci, ca fenomenele isvorite din vibrațiunile ființei omenesci să fie tot mai valoróse, tot mai impunătoare și mai vrednice de cel ce a binevoit a înzestra ființa omenescă cu acël talant de vibrațiune enigmatică!

Sarcina este placută, căci imităm în miniatură pre făcătorul lumilor; dar sarcina este și ușoră, căci e sprijinită de scutul cel puternic, ce ni-l oferă legătura cea sfântă dintre om și Dumneșeu, adecă religiunea strămoșescă!

Să studiăm dar neîncetat fragedele mlădițe noue concređute! Să căutăm a le cunoște fundamental tóte însușirile trupesci și sufletesci! Să desvóltăm cu plan atât părțile corpului, cât și agenții spiritului, căci

numai prin dezvoltarea proporțională și rațională a ambilor factori vom fi în stare se resolvim consciințios problema cea sublimă a școlei populare!

La drapelul acestei probleme s'a angageat juna noastră reuniune și dupre cum veți avé ocaziune se ve convingeți, începutul promite a fi urmat de succese netăgăduite. Aternă totul numai dela bunăvoința și bunăînțelegere a noastră a tuturor, ca să arătăm poporului român, că nu jertfesce în dar denariul său pentru școla română confesională. Țineți dară Dlor și fraților cu mândrie la frumosul nostru stindard! Lucrați cu ardore și luptați vigoros cu arme spirituali pentru isbânda stégului și ne va însoți recunoscința și binecuvântarea posterității! Lupte-se alții în felul lor, căci aceea li-este chemarea; noi să remănem pe câmpul muselor românești, și stîrpind neghina și polomida, ce împedecă dezvoltarea spirituală a neamului românesc, se crescem poporul român ómeni religioși, adecă luminați și cu caracter firm, și aderenți sinceri, ér nu speculanți, dar tot odată să dăm și patriei cetățeni adeverați, cari se contrastee toturilor ispitelor, provină acele ori și de unde!

Astfel de simțeminte nutrind eu față de DV. și față de frageda noastră reuniune, Vă salut pre toți de buna-venire đicându-Vé

Christos a înviat!

Christos, lumina din lumină, carele s'a jertfit pe sine, pentru ca să țină lumea în lumină, ajute-ne ca să putem constata odată, că și poporul român vieză întru lumină!

Și cu aceste rogându-Vé să participați și astadată cu demnitate la obiectele ce Vi-le prezentéază comitetul DV. în programă, declar a treia adunare generală a reuniunii noastre districtuali de deschisă!

Adunarea generală a fondului preoțimei din eparhia Aradului.

Arad, 3/15. Aprilie 1893.

Dle Redactor! Este o plăcere a face raport despre o adunare de bărbați inteligenți și conscii de chiamarea și interesele lor.

Adunarea preoților reprezentanți aleși de confrații lor pentru supravegherea fondului preoțesc din diecesa Aradului.

Acest fond n'are altă chemare, decât a sprijini materialicesce pe preoții réu dotați și a ajutora pe cât se póte familiile lor remase fără de subsistință.

Pré Sântitul Episcop diecesan Ioan Mețianu în cuvinte pline de instrucțiune morală deschide adunarea, și între altele comunică, că se ocupă cu ideia de a da dezvoltare menițiunii fondului prin sistemizarea ajutoriului pentru preoți și în cas de deficiență, și pentru familiile lor în cas de mórte a preotului, adecă prin formarea unui fond de pensiune.

Bărbați inteligenți, toți au cuprins ideia stadiului de trecere dela decideră din cas în cas la stadiul de definitivitate, au primit cuvintele Arhiepiscopului cu vîi: „să trăiească“ cari în decursul desbaterilor s'au repetit de nenumărate ori.

Se aleg notarii receruți de statute. Se constată, că din 51 de reprezentanți sunt prezenți 32, și că prin urmare adunarea e capace de a lua concluse valide.

Din raportul comisiunii alese încă din anul trecut pentru esaminarea socotelilor, purtate de oficiul consistorial, se constată că toate socotelile sunt purtate în mod corect și că fondul, care la finea anului 1891 era în sumă rotundă de 197800 fl., a sporit în 1892 cu 19000 fl., că prin urmare fondul la finea anului 1892 face 216800 fl. Aplause fără sfârșit adressate capului Bisericii.

S'a raportat și despre unele scăderi, cari însă n'au putut conturba impresiunea rezultatului general, ba și acestea au fost rezolvate cu o scrupulositate, care dă garanță pentru viitoriul fondului.

Trecînd peste dispozițiunile privitoare la regularea afacerilor fondului în înțeles strict, se comunică intențiunea Consistoriului diecesan a crea un fond de pensuni, atât pentru preoțimea diecesană și familiile ei, cât și pentru profesorii dela înștitutul teologic-preparandial și officianții consistoriali.

Adunarea apretînd nobila intențiune din toate punctele de vedere, declară că cu bucurie și încredere așteptă proiectul de pensunare al venerabilului Sinod eparchial inițiat de Consistoriul diecesan sub președința bunului său arhiepiscop, declarînd, că e gata a aduce ori ce jertfă pentru redicarea statului preoțesc diecesan.

Preoțimea poporului român la înălțimea misiunii! E drept că sunt și mulți tineri, cari vor trage beneficii din aceste dispozițiuni, dar am vădut însufletindu-se mulți preoți bătrîni, cari după legile firii cu greu vor mai ajunge a se folosi de ele; și ei accentuau această împrejurare, adăugeau însă că vor pleca mîngăeți din astă lume, decă au pus o petrică în vîrsta lor de 60—70 de ani la fundamentul Bisericii careia îi servesc de 40—48 de ani.

Se putea însufleți și pesimistul cel mai încarnat.

După ședință, iubitul arhiepiscop a intrunit la masă pe toți muncitorii.

Timpul acesta de odihnă încă s'a folosit de membrii prezenți spre a exprima sentimente de recunoștință către arhiepiscopiu pentru buna îngrijire de interesele bisericii nunumai pentru present, ci și pentru viitoriu.

Archiepiscopiu a răspuns, că nici un conducătoriu fără ajutoriul împregiurului său nu pôte isprăvi nimic. E mîndru că are preoțime, care în majoritatea ei scie se pună interesele bisericii și ale poporului ce o formeză peste interesele individuale.

Mesenii cu întonarea cîntării usuate în aceste

părți „întru mulți ani stăpâne“ și „Christos a înviat“ a dat espresiune mulțămitei sale și ca ómeni și ca bisericiani.

Se dea Dumneșeu succes și acestei noue mărețe zidiri diecesane!

D I V E R S E.

† *Necrolog.* Înregistrăm cu durere, că unul dintre bărbații nostri fruntași din Lipova, d-lu comerciant David P. Simon a încetat din viață a 26 Martie v. a. c. — lasând în cel mai profund doliu neconsolabila sa soție Maria născută Marienescu, fiica sa Iulia măr. Dogee și numeroși consăngeni și amici. Răposatul precum aflăm a lăsat prin testament una miie de fiorini v. a. sfinței noastre biserici din Lipova, 100 fl. v. a. corului vocal din Lipova, și 100 fl. v. a. casirei române de acolo. Rămășițele pămîntesci ale defunctului s'au depus spre odihnă eternă cu solemnitatea meritată în ziua antăi a sfinței învieri. Esprimîndu-ne condolența față de familia rămasă în doliu, rugăm pre Dumneșeu, ca sufletul lui să-l așeze în locașurile dreptilor.

În veci amintirea lui!

* *Mulțămită.* Neputînd răspunde în special numeróselor manifestațiuni de condolență urmate prin telegrame, scrisori și pe alte căi cu ocazia marelui nenorociri, ce ne-au ajuns prin pierderea prea iubitului nostru tată, îmi permit a exprima pe această cale mulțumitele sincere ale întristatei noastre familii, tuturor stimatilor și iubitorilor amici și cunoscuți, cari au cercat să aline în aceste zile grele cruda noastră durere, rugînd pe Atotputernicul Dumneșeu, să le respălătescă însutit mîngăierea, ce au revărsat asupra sfășiatei noastre inimi. Șiria, în 2/14 Aprilie 1893. — Dr. I. T. Mera.

A p e l

pentru ajutorarea celor nenorociți prin focul dela
Pecica-română.

Vineri în Săptămâna patimilor, Comuna noastră a fost greu încercată și lovită prin un foc teribil, carele a mistuit 99 case, multe apartenențe și instrumente economice, cum și o cantitate colosală de bucate și vesminte, lăsând sub ceriul-liber 106 de familii, dintre cari 83 nu-și vor mai vedé reedificate casele lor în veci fără de concursul publicului mare român, — apelăm deci la caritatea tuturor Românilor nostri, ca să concurgă cu obolul lor la alinarea suferințelor celor nenorociți prin foc și rezultatul colectării să-l comunice — pe lângă trimiterea sumentelor încurse și a celei de contribuire — subscribului oficiu parochial, până la 1 Maiu cal. v. a. c. pentru a se poté la timpul său face socotă publică despre sumele încurse.

Oficiul parochial român gr. or.

Pecica-română, (Cottul Arad) la 30 Martie (11 Aprilie) 1893.

Ioan Ardeleanu, m. p.
preș. com. par.

Ioan Evușianu, m. p.
preot ort. român.

Nr. 374/1893.

EDICT.

În urma caruiă Maria Vasilescu de religiuinea gr. or. română, carea și-a părăsit cu necredință pe bărbatul său Iosif Popoviciu din Arad de 10 ani, fără a-i se sci locul întreținerii sale, se citează prin acesta a se presenta înaintea subsemnatului for matrimonial în termen de trei luni dela datul subsemnat, după care termen procesul matrimonial încaminat de actorele Iosif Popoviciu conform rezoluțiunei consistoriale dto 29 Decembrie Nr. 5790 din 1892 se va pertracta și decide și în absență ei.

Scaunul protopopesc al Aradului ca for de prima instanța.

Arad, 31 Martie (12. Aprilie) 1893.

protopopul Aradului :

Moise Bocșanu, m. p.

Concurs.

Să escrie concurs pe parochia vacantă după mórtea parochului Elia Dogariu în Arad, cu termen de alegere pe 23 Maiu v. a. c.

Emolumintele :

- a) Una sesiune parochială.
- b) În competița de la prefăcută în bani 300 fl. v. a. dela biserică.
- c) Tot în atare competița dela magistratul orașesc din loc 285 fl.
- d) Stolele conform usului de aici, pe basa normei stolari.

Recurenții au să producă documentele pretinse de statutul organic și regulamentul de parochii; dar vor fi primite și recursurile a leșilor binemeritați pe terenul bisericesc, decât aceiași înaintat în etate cu conduită neeșepționată până acum și superioritate și pe terenul serviciului preoțesc au dat probe satisfăcătoare pentru poporul ce au păstorit.

Recursurile astmodor ajstate, până înainte cu opt zile de alegere să le aștepte adresate comitetului parochial, la protopopul concersate Moise Bocșanu în Arad; și tot în acest termen se pot presenta recurenții într-o Duminecă sau sârbătoare pentru a-și arăta desteritatea în ritualele bisericesci.

Arad, din ședința com. parochial rom. gr. or. ținută în 14/26 Martie 1893

Constantin Donu, m. p.
președ.

Iosif Moldovanu, m. p.
notarin.

În conțeles cu: MOISE BOCSAN, m. p. protoiereu.

Conform dispusețiunei Venerabilului Consistor dto 18/30 Martie a. c. Nrul 109 prin acesta se escrie de nou concurs pentru deplinirea parochiei a două vacantă din comuna S.-Mihailu-român, protopresbiteratul Timișorii, clasificată de clasa a II-a, cu termen de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumentele anuale, împreunate cu acesta parochiă, se pot vedé în nr.ii 34, 35 și 36 al acestei foi din a. tr.

Recursurile instruite cu documentele originale de cvalificațiune, adresate comitetului parochial din St.-Mihailu-rom., să se asternă oficiului protopresbiteral din Timișóra (Fabric); având recurenții a se presenta în vre-o duminecă sau sârbătoare, înse numai o unică dată, și cu observarea §-ului 18, din reg. pentru parochii, în comuna susatinsă, spre a-și arăta în s. biserică de acolo desteritatea omiletică și rituală.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: Dr. TR. PUTICI, m. p. protopresbiterul Timișorii.

—□—

Pentru deplinirea postului de învățătoriu, eventual-minte învățătoare la școla paralelă gr. or. rom. confesională înființată de nou în Chisetău, se escrie concurs cu termen de alegere pe 9/21. Maiu a. c.

Emolumintele sunt: a) salariul anual 300 fl. v. a.; b) pentru coferințe 10 fl.; c) pentru scripturistica 5 fl.; d) pentru cortel 50 fl.; e) pentru încăldirea școlei 10 metrii de lemne.

Doritorii de a ocupa acest post să-și trimită recursurile până la 8/20 Maiu a. c. părintelui protopresbiter George Crăciunescu în Bélinez p. u. Kiszetó; și să se prezenteze în vre-o Duminecă ori sârbătoare în biserică locală, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Chisetău, în 30. Martie 1893.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: G. CRĂCIUNESCU, m. p. protopresbiter și inspector școlar.

—□—

Pentru vacanta parochie gr. or. de clasa III. din Voivodeni prin acesta să deschide concurs până la 30 de zile dela prima publicare.

Venitele sunt: 1/2 sesiune de pamânt arătoriu; bir câte o măsură cucuruz dela 60 case și stolele îndatinate, cari tóte produc un venit de peste 400 fl.

Recurenții sub decursul concursului se vor presenta vre-odată în biserică din loc, ca prin cântare, ori eventual prin funcționare să se facă cunoscuți înaintea alegătorilor și apoi pe calea P. On. Oficiu protopresbiteral din Buteni (Butyin) își-vor subșterne recursurile.

Voivodeni, la 12 Martiu 1893.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: CONSTANTIN GURBANU, m. p. protopresbiter.

—□—

Conform ordinațiunei Venerabilului Consistor gr. or. Oradan dtul 15/27 Faur Nr. 184/16 B. 1893 se escrie concurs pentru deplinirea definitivă a parochiei din Vărășeni, a cărei beneficii computeate dau un venit pentru parochia de clasa a III-a, cu termen de alegere pe dumineca din 18/30 Aprilie.

Doritorii de a ocupa această parochiă au a-și subșterne recursurile provădute cu documentele recerute și adresate comitetului parochial din „Vărășeni“ subsemnatului protopresbiter în Răbăgani (Robogany) până la 15 27 Aprilie a. c. având recurenții a-și presenta în vre-o Duminecă în s-ta biserică din Vărășeni până la termenul susindicat, pentru de-a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: ELIA MOGA, m. p. protopresbiter.

—□—